

Suunised kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli alusel ajutiste meetmete kohaldamise kohta¹

1. Kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 6 lõike 1 kohaselt:

„1. Komitee võib igal ajal pärast kaebuse saamist ja enne sisulise otsuse tegemist edastada asjaomasele osalisriigile kiireloomuliseks kaalumiseks taotluse, et osalisriik võtaks erakorralistel asjaoludel vajalikud ajutised meetmed, et vältida väidetava rikkumise ohvrile või ohvritele tekitatud võimalikku korvamatut kahju.“
2. Ajutised meetmed on kahesuunalised: nad ennetavad ja kaitsevad. Kaitsmisega seoses püütakse nende meetmetega vältida korvamatut kahju tekitamist ja tagada inimõiguste teostamine. Ennetamisega seoses on meetmete eesmärk Komitee käsitletava õigusliku olukorra säilitamine. Meetmete ennetusliku iseloomu eesmärk on säilitada tõsise rikkumise ohtu sattunud õigused seniks, kuni Komitee on kaebuse läbi vaadanud. Samuti on nende eesmärk tagada Komitee sisulise otsuse terviklikkus ja tõhusus ning seeläbi vältida kaalul olevate õiguste rikkumist, mis võiks kahandada lõppotsuse kasulikku mõju (*effet utile*). Ajutised meetmed võimaldavad asjaomasel riigil ka rakendada lõplikke Seisukohti ja kohaldada määratud heastamismeetmeid. Seega arvestab Komitee ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustades järgmist:
 - a. „**erakorralised asjaolud**“ viitavad **tõsisele mõjule**, mida osalisriigi tegevus või tegevusetus võib avaldada kaitstud õigusele või Komitee menetluses oleva juhtumi või petitsiooni kohta tehtava otsuse täitmisele või täidetavusele;
 - b. „**korvamatut kahju**“ viitab selliste õiguste rikkumisele, mida nende olemusest tulenevalt ei ole võimalik heastada, taastada ega kohaselt hüvitada. Ühtlasi tähendab see, et kättesaadavad ja tõhusad riigisisised õiguskaitsevahendid põhimõtteliselt puuduvad.
3. Neid nõudeid analüüsid arvestab Komitee, et risk või oht peab olema vahetu ja selline, et ta võib realiseeruda. Kui risk ei ole vahetu, võib kaebuse autor taotleda ajutiste meetmete kohaldamist hiljem, kui oht on muutunud vahetuks. Vahetu korvamatut kahju risk või oht ei pea olema tõendatud väljaspool igasugust kahtlust – pigem peab väidetava(te) ohvri(te) esitatud teave võimaldama Komiteel *prima facie* (esmapilgul) kindlaks teha, kas lapse õigustele tõsist mõju avaldava vahetu korvamatut kahju tekkimise oht eksisteerib. Selleks peab kaebuse autor andma juhtumi asjaolude ja väidetavate rikkumiste kohta piisavalt teavet, et lugeda tema väidetu usaldusväärseks, ning lisama ka oma väiteid toetavad dokumendid, juhul kui need on kättesaadavad, näiteks riigiasutuste otsused või riigi olukorda kajastavad aruanded, et teha ohu olemasolu usutavaks.
4. Seoses mõju tõsidusega märgib Komitee, et konventsioon ja selle kaks fakultatiivprotokolli panevad riikidele laste eristaatust arvestades erilised kohustused. Laste õiguste rikkumine avaldab sageli tõsist ja pikaajalist mõju nende arengule. Komitee on seisukohal, et laste õigusi tõsiselt kahjustavad rikkumised

¹ Vastu võetud Lapse Õiguste Komitee 80. istungjärgul (14. jaanuarist 1. veebruarini 2019).

kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 6 tähenduses ei piirdu üksnes selliste õiguste rikkumisega nagu õigus elule ja isikupuutumatusel, vaid need võivad hõlmata kõiki konventsioonis ja selle kahes fakultatiivprotokollis sätestatud õigusi.

5. Komitee arvestab „korvamatu kahju“ analüüsimisel asjaolu, et lapsed on arenevad subjektid, ning teatud nende õiguste rikkumisi selle arengu käigus võib olla võimatu heastada ning sellele puudub piisav hüvitis. Korvamatu kahju olemasolu hinnatakse iga juhtumi puhul eraldi, võttes muude asjaolude hulgas arvesse kahju kannatanud laste vanust.
6. Artikli 6 lõike 2 kohaselt märgib Komitee, et ajutiste meetmete kohaldamine ei tähenda otsust kaebuse vastuvõetavuse ega sisu kohta.
7. Kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 6 lõike 1 alusel võib Komitee kohaldada ajutisi meetmeid, lähtudes seejuures lapse parimatest huvidest.
8. Ajutisi meetmeid võib kohaldada menetluse mis tahes etapis, kuid üldjuhul tehakse seda registreerimisetapis. Kuna teave, millele Komitee tugineb, on sel ajal veel esialgne (eelkõige osalisriigi tähelepanekute puudumisel), saab ajutiste meetmete kohta tehtud otsuse uuesti läbi vaadata pärast seda, kui pooled on esitanud täiendavat teavet.
9. Komitee on seisukohal, et kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli artikli 6 alusel kohaldatavate ajutiste meetmetega kaasneb osalisriikidele rahvusvaheline õiguslik kohustus neid järgida. Kui asjaomane osalisriik ajutisi meetmeid ei rakenda, kahjustab see individuaalse kaebemenetluse tulemuslikkust ja kaebuse läbivaatamine kaotab praktilise tähenduse. Sellisel juhul on rikutud kaebemenetlust käsitleva lapse õiguste konventsiooni fakultatiivprotokolli artiklit 6, mis annab Komiteele sõnaselgelt pädevuse kehtestada ajutisi meetmeid.